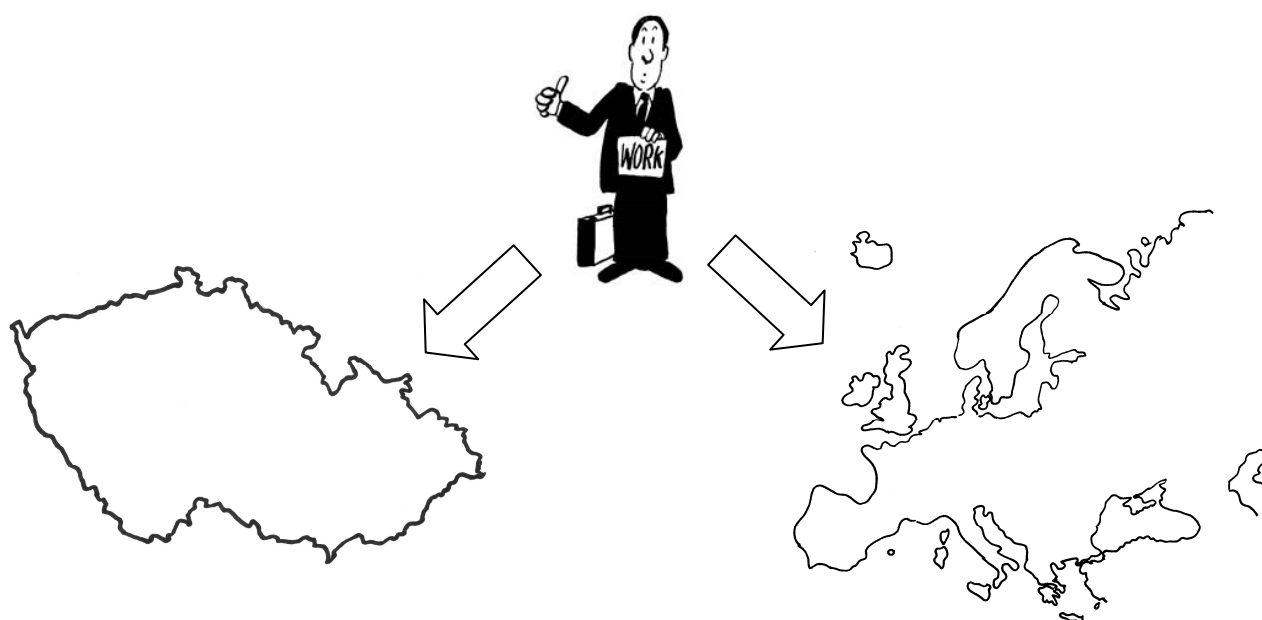

PŘÍRUČKA PRO MIGRUJÍCÍ OSOBY

**Vaše práva a povinnosti k českým institucím v oblasti
sociálního zabezpečení v případě Vašeho pohybu po
Evropské unii z důvodu zaměstnání, studia apod.**

2014

OBSAH

1	Úvod	3
	Povinnosti jednotlivých kategorií osob	5
2	Zaměstnanci odcházející z ČR	5
2.1	Zaměstnanci odcházející za prací do jiného členského státu.....	5
2.2	Zaměstnanci vyslaní zaměstnavatelem do jiného členského státu	6
2.3	Speciální situace	8
2.3.1	Souběžné zaměstnání ve více státech	8
2.3.2	Výjimky.....	9
2.3.3	Příhraniční pracovníci (pendleři)	10
2.3.4	Osoby zaměstnané v jiném členském státě, které jsou na mateřské/rodičovské dovolené	10
2.3.5	Osoby zaměstnané v ČR, které jsou na mateřské/rodičovské dovolené, nebo pobírají nemocenské z důvodu rizikového těhotenství	11
2.4	Povinnosti při návratu do ČR	11
3	Osoby samostatně výdělečně činné odcházející z ČR	12
3.1	Osoby samostatně výdělečně činné odcházející z ČR.....	12
3.2	„Vyslané“ osoby samostatně výdělečně činné	13
3.3	Speciální situace	14
3.3.1	Souběžná SVČ ve více státech	14
3.3.2	Souběžný výkon SVČ a zaměstnání v různých zemích	15
3.3.3	Výjimky.....	16
3.4	Povinnosti při návratu do ČR	16
4	Ostatní kategorie migrujících osob.....	18
4.1	Rodinní příslušníci zaměstnanců a OSVČ.....	18
4.1.1	Rodinní příslušníci, kteří odcházejí společně se zaměstnancem či OSVČ do jiného členského státu a sami nejsou výdělečně činní	18

4.1.2	Rodinní příslušníci, kteří zůstávají v ČR	18
4.1.3	Povinnosti při návratu	19
4.2	Státní úředníci	20
4.2.1	Státní úředníci českých úřadů a institucí	20
4.2.2	Úředníci evropských institucí	20
4.3	Studenti	21
4.4	Nezaměstnaní a jejich rodinní příslušníci	21
4.4.1	Nezaměstnané osoby, které naposledy pracovaly v jiném členském státě	21
4.4.2	Nezaměstnané osoby odcházející do jiného členského státu hledat zaměstnání	23
4.5	Důchodci a jejich rodinní příslušníci	23
5	Dvoustranné smlouvy o sociálním zabezpečení	24
6	Praktické informace a kontakty	25
6.1	Kontaktní údaje na instituce sociálního zabezpečení v ČR	25
6.2	SOLVIT	27
6.3	EURES - Evropské služby zaměstnanosti	27
6.4	Evropské formuláře	28
6.5	Užitečné odkazy	29
6.6	Evropské právní předpisy	30
6.7	Územní působnost evropských koordinačních nařízení	31

1 Úvod

Od roku 2004 stále více osob žijících v České republice (dále jen „ČR“) využívá v rámci volného pohybu osob v Evropské unii (dále jen „EU“) možnosti získání zkušeností či pracovního uplatnění v ostatních členských státech EU a také ve státech Evropského hospodářského prostoru¹ (dále jen „EHP“) či ve Švýcarsku, které od roku 2004 postupně otevíraly své trhy práce. Pokud se rozhodnete **vycestovat z ČR do jiného členského státu EU, resp. státu EHP či Švýcarska** (pro všechny tyto státy budeme dále používat pro zjednodušení označení „členské státy“), ať už za prací nebo z jiných důvodů, nese s sebou tato migrace jisté povinnosti v oblasti sociálního zabezpečení. Totéž platí pro **návrat z těchto států zpět do ČR**, kdy je rovněž nutné splnit určité povinnosti ve vztahu k institucím sociálního zabezpečení ČR.

Účelem této příručky je přinést ve stručnosti komplexní přehled povinností, které musí migrující osoba splnit ve vztahu k českým institucím, a to jak při odchodu do zahraničí, tak při návratu do ČR.

Příručka je rozčleněna do jednotlivých kapitol podle postavení, do nichž se osoby v praxi mohou dostat při své migraci do/z jiného státu. Jednotlivé části příručky se zabývají životní situací, kdy je osoba zaměstnancem či osobou samostatně výdělečně činnou a migruje za prací, rodinným příslušníkem takovéto osoby, studentem, důchodcem apod. V každé kapitole se dozvíte, co je potřeba zařídit před Vaším odchodem do jiného státu a naopak, co je nutné při Vašem návratu z jiného státu zpět do České republiky ve vztahu k českým institucím sociálního zabezpečení.

Na evropské úrovni upravují sociální zabezpečení migrujících osob dva základní právní předpisy

- **nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení² a**
- **nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení č. 883/2004³ (jedná se o takzvaná koordinační nařízení⁴).**

Tato dvě nařízení obsahují pravidla, jejichž cílem je především **určit, který stát je odpovědný za výběr pojistného a poskytování dávek**. Není cílem vytvořit jakýkoli zvláštní systém sociálního zabezpečení migrujících osob, který by nahradil systémy jednotlivých států. Naopak, nařízení fungují tak, že u migrující osoby v závislosti na její konkrétní situaci

¹ Evropský hospodářský prostor zahrnuje státy EU a státy Evropského sdružení volného obchodu (Norsko, Island, Lichtenštejnsko, Švýcarsko), resp. 3 ze států ESVO. Švýcarsko uzavřelo s EU samostatnou Dohodu o volném pohybu osob.

² [Základní nařízení – konsolidované znění](#)

³ [Prováděcí nařízení](#)

⁴ Tato nařízení byla novelizována [nařízením Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 465/2012](#)

jednoznačně určí, podle předpisů kterého státu jí má být např. poskytnuto nemocenské či důchod.

Nařízení pokrývají s výjimkou sociální pomoci všechna odvětví sociálního zabezpečení:

- dávky v nemoci a mateřství (včetně zdravotní péče),
- rodinné dávky,
- dávky při pracovních úrazech a nemocech z povolání,
- důchodové (starobní, invalidní, pozůstalostní) a předdůchodové dávky,
- dávky v nezaměstnanosti,
- zvláštní nepřispěvkové dávky
- pohřebné.

Evropská koordinací nařízení může využít každý občan členského státu a jeho rodinní příslušníci bez ohledu na jejich občanství a rovněž občané třetích zemí, kteří v některém členském státě žijí a migrují do jiného ať už za prací nebo z jiných důvodů.

Pokud se na Vás vztahují evropská koordinací nařízení, **požíváte stejných výhod a máte stejné povinnosti v oblasti sociálního zabezpečení jako občané členského státu**, do něhož jste migrovali.

V úvodu je ještě nutné zmínit, že vedle koordinací pravidel EU existuje **sít' tzv. dvoustranných smluv o sociálním zabezpečení** upravujících vztahy **ke státům mimo EU, EHP a Švýcarska**. Tyto smlouvy jsou postaveny na obdobných principech jako právo EU, nicméně v konkrétním obsahu se smlouvy liší. **Seznam států**, s nimiž má ČR takové smlouvy sjednány, najdete **v závěru této příručky**.

Pokud se chystáte pracovat nebo žít v některém ze států, s nimiž má Česká republika uzavřenou **smlouvu o sociálním zabezpečení**, doporučujeme vyhledat si konkrétní informace na webové stránce www.mpsv.cz/cs/1275.

Povinnosti jednotlivých kategorií osob

2 Zaměstnanci odcházející z ČR

2.1 Zaměstnanci odcházející za prací do jiného členského státu

Pokud odcházíte za prací do jiného členského státu, budete od počátku Vašeho pracovního vztahu v tomto státě rovněž **podléhat tamnímu systému sociálního zabezpečení**, tzn., budete tam odvádět pojistné a budete mít možnost žádat o tamní sociální dávky za stejných podmínek jako tamní občané. To zároveň znamená, že **nebudete účastni systému českého**, a proto je třeba, abyste tuto skutečnost před odchodem sdělili následujícím českým úřadům:

- a) **Zdravotní pojišťovně**, jejíž jste pojištěncem;
- b) **Kontaktnímu pracovišti Úřadu práce** (dále jen „ÚP“) v místě Vašeho bydliště – pokud Vy nebo Vaši rodinní příslušníci pobíráte některou z dávek poskytovaných tímto úřadem (podporu v nezaměstnanosti, rodičovský příspěvek, přídavek na dítě a další).

Z účasti na nemocenském a důchodovém pojištění odhlašuje své zaměstnance zaměstnavatel, zaměstnanci zde žádná povinnost nevzniká.

Doby pojištění v jiném členském státě Vám zůstanou zachovány. **K době pojištění získané v jiném členském státě** bude v případě potřeby přihlédnuto například při posuzování nároku na dávky v mateřství, nároku na český důchod apod. Jakmile dosáhnete důchodového věku, můžete požádat o **starobní důchod** ve všech státech, kde jste pracovali.

Nicméně pokud si přejete být vedle účasti v systému státu, kde pracujete, ještě navíc **dobrovolně důchodově pojištění v ČR**, doporučujeme kontaktovat okresní správu sociálního zabezpečení (dále jen „OSSZ“) v místě Vašeho bydliště, kde Vám k této možnosti poskytnou bližší informace.

Informace o **dobrovolné účasti** v systému důchodového pojištění naleznete rovněž na internetové stránce České správy sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“): <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/dobrovolna.htm> .

Pokud bude během výkonu činnosti v jiném státě zachováno Vaše bydliště v ČR, máte zde nárok na plný rozsah hrazené zdravotní péče na účet zahraniční zdravotní pojišťovny. Pro tento účel si u ní vyžádejte doklad S1, nebo E106 a předložte jej k registraci české zdravotní pojišťovně v místě bydliště.

2.2 Zaměstnanci vyslaní zaměstnavatelem do jiného členského státu

Pokud Vás Váš český zaměstnavatel (zaměstnavatel se sídlem v ČR) vysílá na **dobu kratší než 24 měsíců** do jiného členského státu EU/EHP či Švýcarska, abyste tam pro něj vykonávali práci, na Vaši příslušnost k českému systému sociálního zabezpečení se za splnění určitých podmínek nic nemění. Váš zaměstnavatel za Vás bude nadále **odvádět pojistné do českého systému**, ze kterého budete nadále oprávněni v případě splnění podmínek čerpat dávky sociálního zabezpečení. Aby bylo instituci v jiném členském státě zřejmé, že jde o vyslání, měl by mít vyslaný zaměstnanec od české instituce vystaveno osvědčení o vyslání. Jedná se o **formulář A1**, který je v případě vyslání vystavován OSSZ příslušnou zpravidla podle sídla Vašeho zaměstnavatele (OSSZ, která provádí Vaše nemocenské pojištění; bližší informace získáte u Vašeho zaměstnavatele). **Žádost o vystavení formuláře A1** podávají společně zaměstnanec i zaměstnavatel. Toto osvědčení byste měli mít v době svého vyslání v zahraničí u sebe, doložíte jím u zahraničního zaměstnavatele či instituce, že se na Vás vztahují české právní předpisy o sociálním zabezpečení a vyžadují ho rovněž orgány provádějící kontrolu účasti na pojištění a sociálních odvodů nebo dodržování pracovněprávních předpisů na pracovišti.

Žádost o vystavení formuláře A1 je ke stažení na webu ČSSZ: <http://www.cssz.cz/cz/tiskopisy/evropska-unie.htm>

Může se stát, že po dobu vyslání budete v jiném členském státě **potřebovat zdravotní péči**. Máte nárok, aby Vám byla poskytnuta a uhrazena v nezbytném rozsahu za stejných podmínek, jako tamním pojištěncům, včetně např. úrovně spoluúčasti pacienta. Tato péče je poskytována na náklady Vaší české zdravotní pojišťovny. K prokázání toho, že jste českým pojištěncem, slouží zejména **Evropský průkaz zdravotního pojištění (EHIC)**, nebo Potvrzení dočasně nahrazující Evropský průkaz.

Obr. 1: EHIC

Protože po celou dobu, na kterou Vám byl vystaven **formulář A1**, zůstáváte českými pojištěnci, můžete uplatňovat z území jiného členského státu **nárok na některou z českých dávek nemocenského pojištění** (nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, ošetřovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství):

- A) Pokud **onemocníte**, je třeba navštívit tamního lékaře, který vystaví doklad potvrzující vznik dočasné pracovní neschopnosti – tento doklad zašlete svému zaměstnavateli v ČR. **Potvrzení o pracovní neschopnosti vystavená ošetřujícími lékaři v jiných členských státech** mají stejnou právní hodnotu jako česká potvrzení a jsou pro zaměstnavatele dostatečným podkladem pro výplatu náhrady mzdy v době od 4. do 14. kalendářního dne pracovní neschopnosti.

Pokud bude pracovní **neschopnost delší než 14 kalendářních dnů**, zašlete zaměstnavateli spolu s originály dokladů potvrzujících vznik pracovní neschopnosti a její trvání také **žádost o nemocenské**.

Tiskopis žádosti o nemocenské je ke stažení na adrese: <http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/39559737-376F-49C4-B894-C1E3918B40E0/0/zadostonemocenske.doc>.

- B) Pokud jste žena a po dobu vyslání **otěhotníte** a budete chtít následně ze zahraničí uplatnit nárok na **peněžitou pomoc v mateřství**, je nutné navštívit tamního lékaře, který vystaví lékařskou zprávu potvrzující předpokládaný den porodu, a zaslat spolu s tiskopisem žádosti o peněžitou pomoc v mateřství přímo zaměstnavateli v ČR. Je-li nárok na dávku uplatňován až po narození dítěte, dokládá se ještě jeho rodný list.

Tiskopis žádosti o peněžitou pomoc v mateřství je ke stažení na adrese: <http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/46F2A0C6-EBD8-4EA5-AC9A-B1B70DFFF92E/0/zadostoppm.doc>.

- C) Také pro uplatnění nároku na **ošetřovné** je na internetových stránkách ČSSZ umístěn příslušný formulář. Vyplněný formulář se opět zasílá zaměstnavateli, dokládají se k němu příslušné doklady potvrzující nárok na dávku. Jde např. o potvrzení lékaře o nezbytnosti ošetřování nemocného člena domácnosti, potvrzení o uzavření dětského výchovného zařízení, které dítě běžně navštěvuje apod.

Příslušný formulář pro **uplatnění nároku na ošetřovné** je ke stažení na adrese: <http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/572F73E0-3CBB-4B57-BEAA-9EEA318D9EF6/0/zadostoosetrovne.doc>

- D) Pro uplatnění nároku na **vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství** se použije tuzemský tiskopis „Žádost o vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství“, který se opět zasílá českému zaměstnavateli.

Příslušný formulář pro uplatnění nároku na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství je ke stažení na adrese http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/2B9D5CF4-3D78-49F3-A0E0-97E4323E41AA/0/896265_32012III2012W.pdf

Výše uvedené dávky Vám ČSSZ na Vaši žádost vyplatí i do jiného členského státu, a to na Vámi určený bankovní účet a za úhradu nákladů této výplaty (konkrétní částky závisí na bance).

Pokud pobíráte dávky z jednoho členského státu a přestěhujete se do druhého státu, umožňují Vám koordinální nařízení, aby Vám byly tyto dávky vypláceny (exportovány) do tohoto členského státu.

2.3 Speciální situace

2.3.1 Souběžné zaměstnání ve více státech

Je možné, že své zaměstnání v ČR nepřeručíte a současně začnete pracovat jako **zaměstnanec v jiném členském státě**. V takových případech budete většinou podléhat právním předpisům státu, v němž bydlíte (odvádět pojistné a pobírat dávky). Pokud je Vaše bydliště (centrum zájmů – místo, v němž máte nejširší vazby) v ČR, je třeba před začátkem výdělečné činnosti kontaktovat následující české instituce:

- a) **OSSZ** příslušnou zpravidla podle sídla Vašeho zaměstnavatele (OSSZ, která provádí Vaše nemocenské pojištění; bližší informace získáte u Vašeho zaměstnavatele), které byste měli **oznámít začátek souběžné činnosti** v několika členských státech. Na základě společné žádosti zaměstnance a zaměstnavatele podané na místně příslušné OSSZ bude následně rozhodnuto o Vaší příslušnosti k právním předpisům sociálního zabezpečení, tzn., ve kterém členském státě podléháte pojištění.

Pokud OSSZ rozhodne, že budete i nadále pojištěni v ČR, najdete pod následujícími odkazy informace pro Vašeho zahraničního zaměstnavatele o tom, jak má odvádět pojistné ČSSZ:

informace v ČJ: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/povinnosti/>

informace v AJ: <http://www.cssz.cz/en/obligations-of-employers/>

informace v NJ: <http://www.cssz.cz/de/informationen-fur-arbeitgeber/>

Je důležité zmínit, že zahraniční zaměstnavatel bude kromě pojistného pro ČSSZ odvádět i pojistné Vaší české **zdravotní pojišťovně**.

Bližší kontakty na české zdravotní pojišťovny lze nalézt na internetové adrese: <http://www.cmu.cz/cmu/duleziteodkazy/126>.

Pokud naopak **OSSZ určí jako stát pojištění jiný členský stát**, budete ze všech zaměstnání v různých státech Vy a Váš zaměstnavatel odvádět pojistné tomuto státu. Instituce odpovědná za výběr pojistného v tomto státě poskytne Vám a Vašemu zaměstnavateli potřebné informace ohledně sociálních odvodů.

- b) Pokud jste byli před zahájením souběžné činnosti zdravotně pojištěni v ČR, je třeba kontaktovat **zdravotní pojišťovnu**, u níž jste doposud v ČR pojištěni. Do doby, než obdržíte rozhodnutí ČSSZ o právní příslušnosti k předpisům konkrétního státu, bude za Vás odváděno pojistné na zdravotní pojištění za podmínek a ve výši, jako by se jednalo pouze o zaměstnání na území ČR. Po **obdržení rozhodnutí** a za předpokladu, že příslušným státem bude ČR, je Váš zahraniční zaměstnavatel povinen odvádět do českého systému i pojistné z příjmů ze zaměstnání v ostatních členských státech. V opačném případě (příslušný bude jiný členský stát) předložte české zdravotní pojišťovně **rozhodnutí o příslušnosti k právním předpisům** a požádejte ji o vrácení všech plateb pojistného za dobu souběhu zaměstnání. Budete povinni je spolu se svým českým zaměstnavatelem odvést pojišťovně určeného členského státu.
- c) Pokud jste byli před započítáním souběžné činnosti pojištěni v ČR a nyní došlo ke změně, a Vy nebo Vaši rodinní příslušníci **pobíráte některou z dávek od ÚP**, je třeba informovat **kontaktní pracoviště ÚP** o nastalé změně.

Podle koordinačních nařízení podléháte právním předpisům jediného státu. V tomto státě jste sociálně pojištěni a odvádíte do jeho systému příspěvky na pojistném na sociální zabezpečení, včetně zdravotního pojištění a to i z příjmů z činnosti, kterou vykonáváte v jiném členském státě.

2.3.2 Výjimky

Článek 16 nařízení č. 883/2004 umožňuje, aby se dva nebo více členských států, příslušné orgány těchto členských států nebo subjekty určené těmito orgány dohodly na **udělení výjimky z aplikace článků 11 - 15** uvedeného nařízení, a to vždy v zájmu určitých osob nebo skupin osob.

Udělená výjimka z příslušnosti k právním předpisům platí jednotně pro všechny oblasti sociálního zabezpečení, které tvoří věcný rozsah nařízení. To znamená, že není možné, aby byla osoba na základě výjimky důchodově pojištěna podle právních předpisů jednoho členského státu a nemocensky, popř. zdravotně, pojištěna podle právních předpisů druhého členského státu.

Na udělení výjimky není právní nárok.

Udělení výjimky je možné za splnění následujících podmínek:

- na základě společné žádosti zaměstnance a zaměstnavatele / žádosti OSVČ;
- členské státy, příslušné orgány obou členských států nebo subjekty těmito orgány určené vysloví s udělením výjimky souhlas;
- výjimka musí být v zájmu dotyčné osoby nebo skupiny osob.

2.3.3 Příhraniční pracovníci (pendleři)

Příhraniční pracovník je osoba, která v jednom státě bydlí a do druhého jezdí za práci a minimálně jednou týdně se vrací do státu bydliště.

Pokud jde o **stát pojištění**, platí i v případě pendlerů obecné pravidlo – pojistné odvádějí a dávky pobírají od státu, v němž **vykonávají svou výdělečnou činnost**. Výjimkou z tohoto pravidla je situace, kdy se **pendleři stanou nezaměstnanými**. V takovém případě mohou uplatnit nárok na **dávky v nezaměstnanosti pouze ve státě svého bydliště** a v případě jejich přiznání budou předpisům státu bydliště podléhat i v ostatních oblastech sociálního zabezpečení. Vedle povinnosti zaregistrovat se u místního kontaktního pracoviště ÚP však máte možnost **doplňkově se zaregistrovat i u úřadu práce ve státě posledního zaměstnání**, který Vám sice žádné dávky poskytovat nebude, ale mohl by Vám také pomáhat s nalezením nového pracovního uplatnění v tomto státě.

Širší práva mají pendleři a jejich rodinní příslušníci **v oblasti zdravotního pojištění**, kdy mohou v plném rozsahu čerpat zdravotní péči ve státě svého bydliště.

Pokud začínáte pracovat jako pendler, doporučujeme o této skutečnosti informovat:

- a) **Zdravotní pojišťovnu**, jejíž jste pojištěncem Vy a Vaši rodinní příslušníci;
- b) **Kontaktní pracoviště ÚP** v místě Vašeho bydliště – pokud pobíráte některou z dávek poskytovaných tímto úřadem.

2.3.4 Osoby zaměstnané v jiném členském státě, které jsou na mateřské/rodičovské dovolené

V případě, že máte stále zachován **pracovní vztah v jiném členském státě a čerpáte tam mateřskou/rodičovskou dovolenou**, na Vašem postavení, pokud jde o to, kde jste po tuto dobu **pojištění**, se nic nemění, stále je to **ve státě zaměstnání**. Pokud po dobu rodičovské dovolené bydlíte ve státě zaměstnání, není třeba nic sdělovat českým institucím.

Pokud se **na dobu mateřské/rodičovské dovolené vrátíte do ČR**, přesunete sem zpět své bydliště, ani tehdy se stát Vašeho pojištění nemění – je jím zpravidla stále stát Vašeho zaměstnání, který je povinen Vám vyplácet mateřské či rodičovské dávky (uvedené pravidlo bohužel neplatí v případě rodičovské dovolené se zachováním zaměstnání v SR). Pro účely

doložení **nároku na zdravotní péči** při pobytu v ČR můžete použít EHIC vydaný ve státě zaměstnání, nebo pokud přesunete do ČR po dobu rodičovské dovolené své bydliště, můžete ve státě zaměstnání požádat o **formulář S1 nebo E106**, na jehož základě Vás jako cizího pojištěnce bydlicího v ČR zaregistruje některá z českých zdravotních pojišťoven napojených na systém veřejného zdravotního pojištění.

2.3.5 Osoby zaměstnané v ČR, které jsou na mateřské/rodičovské dovolené, nebo pobírají nemocenské z důvodu rizikového těhotenství

V případech, kdy **žena pobírá nemocenské dávky z důvodu rizikového těhotenství** a chce např. doprovázet svého partnera **do zahraničí** nebo tam odjet z jiného důvodu, je nutné požádat o **souhlas OSSZ v místě výkonu práce ošetřujícího lékaře**, na základě kterého ošetřující lékař povolí pobyt v zahraničí. Příslušný formulář je k dispozici na OSSZ.

Formuláře týkající se nemocenského pojištění jsou ke stažení na adrese:

<http://www.cssz.cz/cz/tiskopisy/nemocenske-pojisteni.htm>.

V případě, že máte v ČR **zachován pracovní vztah**, nicméně jste na mateřské dovolené, resp. pobíráte peněžitou pomoc v mateřství, **podléháte nadále předpisům ČR**, i když se rozhodnete doprovázet svého partnera do jiného členského státu.

Tuto dávku lze vyplatit do zahraniční na Vámi určený bankovní účet a za úhradu nákladů této výplaty.

Pokud Vám již mateřská dovolená skončila, ale **pracovní vztah** máte stále **zachován** a nyní jste **na rodičovské dovolené**, situace zůstává stejná jako v předchozím odstavci – tzn., **stále podléháte předpisům ČR**. V případě, že jste se na tuto dobu přestěhovali za partnerem **do jiného členského státu**, může mít tato skutečnost **vliv na určení státu, od něhož pobíráte rodinné dávky** (včetně rodičovského příspěvku). Proto je třeba tuto skutečnost sdělit **kontaktnímu pracovišti ÚP**, který Vám poskytuje rodičovský příspěvek.

2.4 Povinnosti při návratu do ČR

Jakmile ukončíte svou výdělečnou činnost v jiném členském státě a rozhodnete se vrátit do ČR, měli byste kontaktovat následující instituce:

- a) **Zdravotní pojišťovnu** – po dobu činnosti v jiném členském státě jste - kromě výjimek – nebyli v ČR zdravotně pojištěni. Proto je nutné znovu **obnovit pojistný vztah** k jedné z českých zdravotních pojišťoven.
Bude však nutno **doložit**, že jste byli po dobu odhlášení **účastníkem systému zdravotního/sociálního zabezpečení jiného státu**, příp. byli pojištěni jiným způsobem. Požádejte tedy **zdravotní pojišťovnu**, u které jste byli **v zahraničí**

pojištění, o vystavení **formuláře E104 nebo S041** nebo jiného potvrzení, které dokládá Vaši účast v tamním systému zdravotního/sociálního zabezpečení.

Ve výjimečných případech můžete své zahraniční pojištění doložit i jiným způsobem, např. výplatními páskami či jiným dokladem, ze kterého bude patrné, že jste byli v daném členském státě po celou dobu pojištění. Doporučujeme tak učinit po dohodě s Vaší zdravotní pojišťovnou. **Pojištění v ČR nelze obnovit po dobu, po kterou trvá pojištění v jiném členském státě** (např. z důvodu pobírání nemocenských dávek, dávek v nezaměstnanosti apod.).

- b) **Kontaktní pracoviště ÚP** v místě Vašeho bydliště - pokud si přejete hledat jeho prostřednictvím nové zaměstnání (podrobněji k nezaměstnaným osobám viz kapitola 4.4), nebo žádáte o dávky poskytované tímto úřadem.

Pokud jde o **ČSSZ** – nemusíte nic ohlašovat, nicméně **doporučujeme uchovat doklady o pojištění v zahraničí**, pokud Vám byly tamními orgány vystaveny.

Po ukončení výdělečné činnosti v jiném členském státě a návratu do ČR nemáte vždy nárok na českou podporu v nezaměstnanosti.

Obecně platí, že dávky v nezaměstnanosti poskytuje stát, ve kterém jste naposledy pracovali.

Výjimka platí jen v případě, pokud jste během posledního zaměstnání bydleli v ČR, což splňují zejména příhraniční pracovníci (pendleři) a osoby pracující v zahraničí jen krátkodobě – tito pracovníci mohou po skončení zahraniční výdělečné činnosti žádat o dávky v nezaměstnanosti na českém ÚP. Ostatní pracovníci mají **možnost dávky v nezaměstnanosti nárokovat od státu, ve kterém byli naposledy zaměstnáni** a případně si **nechat tyto dávky vyplácet po omezenou dobu do ČR** (podrobnosti viz kapitola „Nezaměstnaní a jejich rodinní příslušníci“).

3 Osoby samostatně výdělečně činné odcházející z ČR

3.1 Osoby samostatně výdělečně činné odcházející z ČR

Pokud odcházíte vykonávat samostatnou výdělečnou činnost (dále jen „SVČ“) do jiného členského státu, od počátku Vaší SVČ budete rovněž **podléhat tamnímu systému sociálního zabezpečení**, tzn., budete tam odvádět pojistné a budete mít možnost žádat o tamní sociální dávky za stejných podmínek jako tamní občané.

Ne ve všech členských státech mají osoby vykonávající SVČ možnost účastnit se pojištění ve všech odvětvích, ve kterých je to obvyklé v ČR. Typicky je to pojištění pro případ nezaměstnanosti, které některé členské státy nemají vůbec vytvořeno nebo jen pro určité odvětví SVČ anebo je účast na něm dobrovolná.

Skutečnost, že budete podléhat pojištění ve státě výdělečné činnosti, zároveň znamená, že **nebudete účastní systému českého**, a proto je třeba, abyste tuto skutečnost před odchodem sdělili následujícím českým úřadům:

- a) **Zdravotní pojišťovně**, jejíž jste pojištěncem a to **i v případě, že nebudete v cizině zdravotně pojištěni** (např. z důvodu, že je v tomto státě zdravotní pojištění dobrovolné, apod.);
- b) **Kontaktnímu pracovišti ÚP** v místě Vašeho bydliště – pokud Vy nebo Vaši rodinní příslušníci pobíráte některou z dávek poskytovaných tímto úřadem;
- c) **Okresní správě sociálního zabezpečení** v místě Vašeho bydliště, pokud jste byl jako OSVČ důchodově, příp. nemocensky pojištěn.

Doby pojištění v jiném členském státě Vám zůstávají zachovány. **K době pojištění získané v jiném členském státě** bude v případě potřeby přihlédnuto například při posuzování nároku na český důchod. Jakmile dosáhnete důchodového věku, můžete požádat o **starobní důchod** ve všech státech, kde jste pracovali.

Nicméně pokud si přejete být vedle účasti v systému státu, kde pracujete, ještě navíc dobrovolně důchodově pojištěni v ČR, doporučujeme kontaktovat **OSSZ** v místě Vašeho bydliště, kde Vám k této možnosti poskytnou bližší informace.

Informace o dobrovolné účasti v systému důchodového pojištění naleznete rovněž na internetové stránce ČSSZ: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/ucast-na-pojisteni/dobrovolna.htm>.

3.2 „Vyslané“ osoby samostatně výdělečně činné

Pokud se jako osoba samostatně výdělečně činná rozhodnete dočasně svou činnost vykonávat v jiném členském státě a tato **doba nepřekročí 24 měsíců** s tím, že po jejím uplynutí se vrátíte do ČR a budete ve své činnosti pokračovat zde, na Vaši příslušnosti k českému systému sociálního zabezpečení se po tuto dobu za splnění určitých podmínek nic nemění. Nadále budete odvádět **pojistné do českého systému sociálního zabezpečení**, ze kterého budete nadále oprávněni v případě splnění podmínek čerpat dávky sociálního zabezpečení. Aby bylo instituci v jiném členském státě zřejmé, že jde o vyslání, měla by mít vyslaná osoba

od českého úřadu vystaveno osvědčení o vyslání. Jedná se o **formulář A1**, který je v případě vyslání vystavován **příslušnou OSSZ** v místě Vašeho bydliště. Toto osvědčení byste měl mít v době svého vyslání v zahraničí u sebe, doložíte jím u zahraniční instituce, že se na Vás vztahují české právní předpisy o sociálním zabezpečení a vyžadují ho rovněž orgány provádějící kontrolu účasti na pojištění a sociálních odvodů.

Žádost osoby vykonávající SVČ o vystavení formuláře A1 je ke stažení na webu ČSSZ: <http://www.cssz.cz/cz/tiskopisy/evropska-unie.htm>.

Může se stát, že po dobu vyslání budete v jiném členském státě potřebovat **zdravotní péči**. Máte nárok, aby Vám byla **poskytnuta a uhrazena v nezbytném rozsahu za stejných podmínek, jako tamním pojištěncům**, včetně např. úrovně spoluúčasti pacienta. Tato péče je poskytována na náklady Vaší české zdravotní pojišťovny. K prokázání toho, že jste českým pojištěncem, slouží zejména **Evropský průkaz zdravotního pojištění (EHIC)**, nebo Potvrzení dočasně nahrazující Evropský průkaz. Pokud jste jako osoba vykonávající SVČ **v ČR dobrovolně nemocensky pojištěni**, můžete **z jiného členského státu uplatňovat nárok na nemocenské a peněžitou pomoc v mateřství**; více ke způsobu uplatnění nároku, viz bod 2.1.2.

3.3 Speciální situace

3.3.1 Souběžná SVČ ve více státech

Je možné, že svou SVČ v ČR nepřerušíte a současně začnete pracovat jako OSVČ v jiném členském státě. V tomto případě budete **podléhat (odvádět pojistné a pobírat dávky) zpravidla v tom státě, kde bydlíte**. Pokud je **Vaše bydliště** (střed zájmů – místo, k němuž máte nejširší vazby) **v ČR**, je třeba před začátkem výdělečné činnosti kontaktovat následující české instituce:

- a) **OSSZ** v místě Vašeho bydliště, které byste měli **oznámit začátek souběžné činnosti** v několika členských státech a požádat ji o určení státu, jehož pojistným předpisům budete v takové situaci podléhat. Na základě této žádosti následně bude **rozhodnuto o Vaší příslušnosti k právním předpisům sociálního zabezpečení**. Pokud OSSZ rozhodne, že jste i nadále pojištěni v ČR, podléhají příjmy ze všech členských států, kde vykonáváte svou SVČ pojištění v ČR, pokud bude určen jiný stát, budete pojistné ze všech příjmů odvádět tomuto státu.
- b) Pokud jste byli před započítáním souběžného výkonu SVČ zdravotně pojištěni v ČR, je třeba kontaktovat **zdravotní pojišťovnu**, u níž jste dosud pojištěni. Do doby, než obdržíte rozhodnutí ČSSZ o příslušnosti k právním předpisům konkrétního

státu, budete odvádět pojistné na zdravotní pojištění do českého systému za podmínek a ve výši, jako by se jednalo pouze o výdělečnou činnost na území ČR. Po obdržení rozhodnutí a za předpokladu, že příslušným státem bude ČR, jste povinni odvádět pojistné z příjmů ze všech členských států. V opačném případě (příslušný bude jiný členský stát) předložte české zdravotní pojišťovně **rozhodnutí o příslušnosti k právním předpisům jiného státu** a požádejte ji o vrácení všech plateb pojistného za dobu souběhu výdělečné činnosti. Budete povinni je odvést do pojišťovny určeného členského státu.

- c) Pokud jste byli před započítáním souběžné činnosti pojištěni v ČR a nyní došlo ke změně, a pobíráte některou z dávek od ÚP je třeba **kontaktní pracoviště ÚP** v místě Vašeho bydliště informovat o nastalé změně.

Podle koordinačních nařízení podléháte právním předpisům jediného státu. V tomto státě jste sociálně pojištěni a odvádíte do jeho systému příspěvky na pojistném na sociální zabezpečení a to i z příjmů z činnosti, kterou vykonáváte v jiném členském státě.

3.3.2 Souběžný výkon SVČ a zaměstnání v různých zemích

Pokud nepřerušíte svou **SVČ v ČR a současně začnete pracovat jako zaměstnanec v jiném členském státě**, budete podléhat (**odvádět pojistné a pobírat dávky**) právním předpisům **státu, na jehož území jste zaměstnání**. V obrácené situaci, kdy vedle zaměstnání v ČR zahájíte SVČ v jiném členském státě, budete nadále podléhat českým právním předpisům a Vaše pojištění v českém sociálním systému bude trvat i nadále. Pokud je Vaše bydliště (centrum zájmů – místo, k němuž máte nejširší vazby) v ČR, je třeba kontaktovat následující české instituce:

- a) **OSSZ** v místě Vašeho bydliště, které byste měli oznámit začátek souběžného výkonu zaměstnání a SVČ na území dvou nebo více členských států a **požádat ji o určení státu, jehož pojistným předpisům budete v takové situaci podléhat**. Na základě této žádosti následně bude rozhodnuto o Vaší příslušnosti k právním předpisům sociálního zabezpečení.

Pokud OSSZ rozhodne, že jste i nadále pojištěni v ČR, podléhají příjmy ze všech členských států, kde vykonáváte svou činnost, pojištění v ČR, pokud bude určen jiný stát, budete pojistné ze všech příjmů odvádět Vy a Váš zaměstnavatel tomuto státu. Příslušný úřad Vám vystaví **formulář A1**, kterým osvědčíte zaměstnavateli a institucím druhého státu, že se na Vás vztahují určené právní předpisy.

- b) Pokud jste byli před započítáním souběžné činnosti pojištěni v ČR, je třeba kontaktovat **zdravotní pojišťovnu**, u níž jste doposud v ČR pojištěni. Do doby,

než obdržíte rozhodnutí ČSSZ o příslušnosti k právním předpisům konkrétního státu, budete odvádět pojistné na zdravotní pojištění za podmínek a ve výši, jako by se jednalo pouze o výdělečnou činnost na území ČR. Po obdržení rozhodnutí a za předpokladu, že příslušným státem bude ČR, jste povinni odvádět pojistné z příjmů ve všech členských státech. V opačném případě (příslušný bude jiný členský stát) předložte **české zdravotní pojišťovně rozhodnutí o příslušnosti k právním předpisům jiného státu** a požádejte ji o vrácení všech plateb pojistného za dobu souběhu výdělečné činnosti. Budete povinni je odvést do pojišťovny určeného členského státu.

- c) Pokud jste byli před započítáním souběžné činnosti pojištěni v ČR a nyní došlo ke změně, a pobíráte některou z dávek od ÚP je třeba **kontaktní pracoviště ÚP** v místě Vašeho bydliště informovat o nastalé změně.

3.3.3 Výjimky

Článek 16 nařízení č. 883/2004 umožňuje, aby se dva nebo více členských států, příslušné orgány těchto členských států nebo subjekty určené těmito orgány dohodly na **udělení výjimky z aplikace článků 11 - 15** uvedeného nařízení, a to vždy v zájmu určitých osob nebo skupin osob.

Udělená výjimka z příslušnosti k právním předpisům platí jednotně pro všechny oblasti sociálního zabezpečení, které tvoří věcný rozsah nařízení. To znamená, že není možné, aby byla osoba na základě výjimky důchodově pojištěna podle právních předpisů jednoho členského státu a nemocensky, popř. zdravotně, pojištěna podle právních předpisů druhého členského státu.

Na udělení výjimky není právní nárok.

Udělení výjimky je možné za splnění následujících podmínek:

- na základě společné žádosti zaměstnance a zaměstnavatele / žádosti OSVČ;
- členské státy, příslušné orgány obou členských států nebo subjekty těmito orgány určené vysloví s udělením výjimky souhlas;
- výjimka musí být v zájmu dotyčné osoby nebo skupiny osob.

3.4 Povinnosti při návratu do ČR

Jakmile **ukončíte svou výdělečnou činnost v jiném členském státě a rozhodnete se vrátit do ČR**, měli byste kontaktovat následující instituce:

- a) **Zdravotní pojišťovnu** – po dobu činnosti v jiném členském státě jste - kromě výjimek, nebyli v ČR zdravotně pojištěni. Proto je nutné znovu **obnovit pojistný vztah k jedné z českých zdravotních pojišťoven**.

Bude však nutno **doložit**, že jste byli po dobu odhlášení **účastníkem systému zdravotního/sociálního zabezpečení jiného státu**, příp. byli pojištěni jiným způsobem. Požádejte tedy **zdravotní pojišťovnu, u které jste byli v zahraničí pojištěni, o vystavení formuláře E104 nebo S041 nebo jiného potvrzení**, které dokládá Vaši účast v tamním systému sociálního zabezpečení.

Ve výjimečných případech můžete své zahraniční pojištění doložit i jiným způsobem, např. výplatními páskami či jiným dokladem, ze kterého bude patrné, že jste byli v daném členském státě po celou dobu pojištění. Doporučujeme tak učinit po dohodě s Vaší zdravotní pojišťovnou. **Pojištění v ČR nelze obnovit po dobu, po kterou trvá pojištění v jiném členském státě** (např. z důvodu pobírání nemocenských dávek, dávek v nezaměstnanosti apod.).

- b) **Kontaktní pracoviště pobočky ÚP** v místě Vašeho bydliště - pokud si přejete hledat jeho prostřednictvím nové zaměstnání (podrobněji k nezaměstnaným osobám viz kapitola 4.4), nebo žádáte o dávky poskytované tímto úřadem.
- c) **Okresní správě sociálního zabezpečení** v místě Vašeho bydliště, pokud jste byl jako OSVČ důchodově, příp. důchodově pojištěn

O nároku na dávky v nezaměstnanosti lze hovořit pouze v případě, že jste v průběhu své SVČ v jiném členském státě **byli proti riziku nezaměstnanosti pojištěni**. I pokud tomu tak bylo, tak **po návratu do ČR nemáte vždy nárok na českou podporu v nezaměstnanosti**.

Obecně platí, že dávky v nezaměstnanosti poskytuje stát, ve kterém byla vykonávána poslední činnost.

Výjimka platí jen v případě, pokud jste během posledního zaměstnání bydleli v ČR, což splňují zejména příhraniční osoby vykonávající SVČ (pendleři) a osoby vykonávající v zahraničí SVČ jen krátkodobě – tyto osoby mohou po skončení zahraniční SVČ žádat o dávky v nezaměstnanosti na českém ÚP. Ostatní osoby vykonávající SVČ mají možnost dávky v nezaměstnanosti **nárokovat od státu, ve kterém byli naposledy výdělečně činní a případně si nechat tyto dávky vyplácet po omezenou dobu do ČR** (podrobnosti viz kapitola „Nezaměstnaní a jejich rodinní příslušníci“).

4 Ostatní kategorie migrujících osob

4.1 Rodinní příslušníci zaměstnanců a OSVČ

4.1.1 Rodinní příslušníci, kteří odcházejí společně se zaměstnancem či OSVČ do jiného členského státu a sami nejsou výdělečně činní

Za rodinného příslušníka jsou zpravidla považováni **manžel/ka a nezletilé děti**.

V případě rodinných příslušníků platí, že jsou zdravotně pojištěni a mohou pobírat dávky v tom státě, kde je výdělečně činný jejich „živitel“.

Pokud odchází **celá rodina společně do jiného členského státu**, tuto skutečnost byste měli sdělit:

- a) **Zdravotní pojišťovně** resp. pojišťovnám, u nichž jsou jednotliví členové rodiny pojištěni. Po dobu výdělečné činnosti živitele v jiném členském státě budou **všichni členové rodiny zdravotně pojištěni v daném členském státě** a je třeba **ukončit pojistný vztah k české pojišťovně**.
- b) **Kontaktnímu pracovišti ÚP** v místě Vašeho bydliště – pokud Vaši rodinní příslušníci pobírají některou z dávek poskytovaných tímto úřadem.

Nezaměstnaní rodinní příslušníci, kteří doprovází manžela či manželku nebo partnera či partnerku, kteří přijali práci v jiném členském státě, mají nárok na to, aby jim **po omezenou dobu** byla do daného členského státu vyplácena **česká podpora v nezaměstnanosti**, pokud na ni mají nárok (v takovém případě zůstává po dobu výplaty zachováno i jejich české zdravotní pojištění).

4.1.2 Rodinní příslušníci, kteří zůstávají v ČR

Na rozdíl od předchozího bodu může dojít k situaci, kdy za prací do jiného členského státu odejde pouze např. jeden z rodičů a zbytek rodiny setrvá v ČR. V takovém případě je třeba ještě **rozlišovat, zda druhý z rodičů vykonává v ČR výdělečnou činnost**, resp. zůstává v ČR pojištěný nebo ne, případně v ČR pobírá dávky v nezaměstnanosti.

Pokud **NENÍ** druhý z rodičů v ČR nadále pojištěn na základě výdělečné činnosti či pobírání dávek plynoucích z předchozí výdělečné činnosti, je třeba odchod do zahraničí ohlásit:

- a) **Zdravotní pojišťovně** resp. pojišťovnám, u nichž jsou jednotliví členové rodiny pojištěni, protože po dobu výdělečné činnosti živitele v jiném členském státě budou všichni členové rodiny zdravotně pojištěni v daném členském státě a bude třeba ukončit pojistný vztah k české pojišťovně.

- b) **Kontaktnímu pracovišti ÚP** v místě Vašeho bydliště – pokud pobíráte některou z dávek poskytovaných tímto úřadem.

Pro zajištění nároku rodinných příslušníků na plný rozsah zdravotní péče v ČR je třeba si u zahraniční zdravotní pojišťovny vyžádat nárokový doklad S1, nebo E106, či E109 a předložit jej české ZP k registraci.

Pokud **JE** druhý z rodičů v ČR nadále pojištěn na základě výdělečné činnosti či pobírání dávek plynoucích z předchozí výdělečné činnosti, je třeba odchod do zahraničí ohlásit:

- a) **Zdravotní pojišťovně**, jejíž pojištěncem je člen rodiny, který odchází do jiného členského státu. Ostatní členové zůstávají dál českými pojištěnci, proto není nutné jejich zdravotní pojišťovně nic hlásit.
- b) **Kontaktnímu pracovišti ÚP** v místě bydliště – pokud pobíráte některou z dávek poskytovaných tímto úřadem.

4.1.3 Povinnosti při návratu

Pokud se **rodina či její člen vrací do ČR** po ukončení výdělečné činnosti v jiném členském státě, měla by v závislosti na tom, který z případů uvedených v minulém bodě u ní nastal, kontaktovat:

- a) **Zdravotní pojišťovnu** resp. pojišťovny, u nichž hodlají být jednotliví členové rodiny nadále v ČR pojištěni, protože po dobu výdělečné činnosti živitele v jiném členském státě nebyli v ČR pojištěni.
Bude nutno **doložit**, že jste byli po dobu odhlášení **účastníky systému sociálního zabezpečení jiného státu**, příp. pojištěni jiným způsobem. Požádejte tedy **zdravotní pojišťovnu, u které jste byli v zahraničí pojištěni**, o vystavení **formuláře E104 nebo S041** nebo jiného potvrzení, které dokládá Vaši účast v tamním systému sociálního zabezpečení.
Jestliže se Vám nepodaří tento formulář získat, můžete své zahraniční pojištění doložit i jiným způsobem, ze kterého bude patrné, že jste byli v daném členském státě v některém ze systémů sociálního zabezpečení (nemocenské, zdravotní, důchodové apod.) po celou dobu pojištění. Pojištění lze na území ČR obnovit až po ukončení předchozího pojištění v jiném státě.
- b) **Kontaktní pracoviště ÚP** v místě bydliště v ČR – pokud pobíráte některou z dávek poskytovaných tímto úřadem.

4.2 Státní úředníci

4.2.1 Státní úředníci českých úřadů a institucí

U státních úředníků a osob, které jsou v obdobném postavení (např. úředníci samospráv apod.) se vychází z toho, že jsou **pojištěni v tom státě, pro jehož správu pracují**. Pokud jste takovou osobou a jste vysláni do zahraničí – např. jako pracovníci zastupitelských úřadů – zůstáváte nadále pojištěni v ČR bez ohledu na délku Vašeho vyslání. Pro osvědčení tohoto stavu slouží **formulář A1**, který vystavuje příslušná OSSZ v místě sídla zaměstnavatele, viz výše bod 2.

Žádost o vystavení formuláře A1 je ke stažení na webu ČSSZ: <http://www.cssz.cz/cz/tiskopisy/evropska-unie.htm>.

4.2.2 Úředníci evropských institucí

Úředníci evropských institucí (Evropské komise, Rady, Evropského parlamentu a dalších orgánů EU, Evropské investiční banky, Evropské centrální banky) mají v sociálním zabezpečení poměrně unikátní postavení. Jejich sociální zabezpečení je upraveno **služebním řádem těchto institucí tzv. Staff Regulations** a nevztahují se na ně předpisy, které upravují sociální zabezpečení migrujících pracovníků v EU.

Pokud se stanete úředníkem některé z institucí EU, bude pro Vás platit tento předpis, nicméně to **neznámá, že by se na Vás přestaly vztahovat předpisy ČR**.

Doporučujeme proto kontaktovat následující instituce:

- a) **Zdravotní pojišťovnu**, jejíž jste pojištěncem.

Sama skutečnost, že budete úředníkem EU, Vás totiž nezabavuje povinnosti hradit pojistné na zdravotní pojištění v ČR a je třeba se **se zdravotní pojišťovnou dohodnout na dalším postupu**;

- b) **Kontaktní pracoviště ÚP** v místě bydliště, pokud pobíráte některou z dávek jím poskytovaných;
- c) **ČSSZ** – pokud byste uvažovali o **tzv. převodu důchodových práv nebo o dobrovolném důchodovém pojištění v ČR**.

Pokud službu u instituce EU ukončíte, stanoví podmínky nároku na dávky v nezaměstnanosti služební řád. Pokud tyto podmínky splníte, bude Vám umožněno, abyste si hledali práci v kterémkoli členském státě (zpravidla půjde o stát původu). Vyžaduje se ale, abyste se registrovali u místních služeb zaměstnanosti (v ČR u ÚP) a plnili povinnosti

uchazečů o zaměstnání. Dávky v nezaměstnanosti Vám v takovém případě bude poskytovat instituce EU.

4.3 Studenti

Ani studenti nejsou z práva na volný pohyb v rámci EU vyloučeni. V některých případech dokonce evropské instituce jejich pohyb a pobyt v jiných členských státech aktivně podporují např. v rámci programu Erasmus.

I když není pojem student nikde v evropském právu jednoznačně definován, lze pro naše účely za studium považovat „soustavnou přípravu na budoucí povolání“, což je studium na středních a vysokých školách s výjimkou dálkového a distančního studia (a dalšími vymezenými výjimkami).

Ve vztahu ke studentům může nastat celá řada situací, které se ve svých dopadech na povinnosti vůči českým úřadům velmi liší. Věnujeme se proto pouze těm nejtypičtějším, podotýkáme, že jde výhradně o situace, kdy se studující osoba pohybuje po EU samostatně, nikoli jako doprovázející rodinný příslušník.

Pokud student v rámci svého studia na české vysoké škole odjede **na časově omezenou stáž či výměnný pobyt do jiného členského státu**, na jeho příslušnosti k českému systému se **nic nemění a není třeba kontaktovat české úřady**.

V případě odchodu **za univerzitním či jiným VŠ vzděláním** do jiného členského státu **podléhá student právním předpisům toho státu, kde je jeho bydliště – centrum zájmů**. To může být v některých případech ČR, ale v jiných naopak stát studia, **záleží na konkrétním posouzení situace příslušnou institucí daného státu situace** (pro posouzení je zejména důležitost, z jakého státu pochází zdroj příjmů studenta). S ohledem na to, že studenti jsou z hlediska pojištění obvykle účastni pouze zdravotního pojištění, **doporučujeme v případě odchodu za studiem do jiného členského státu kontaktovat českou zdravotní pojišťovnu**.

4.4 Nezaměstnaní a jejich rodinní příslušníci

4.4.1 Nezaměstnané osoby, které naposledy pracovaly v jiném členském státě

Pokud jste **ukončili** výdělečnou činnost v jiném členském státě a vznikl Vám **dle tamních předpisů nárok na dávky v nezaměstnanosti**, můžete požádat o jejich výplatu do ČR.

Zahranichní úřad práce však bude zpravidla vyžadovat, abyste si nejprve hledali práci **po čtyři týdny** na jeho území, na žádost Vám ale může tuto lhůtu i zkrátit. Jakmile tato doba uplyne, nebo pokud Vám povolí dřívější odjezd, vystaví Vám zahraniční úřad **přenositelný dokument U2**, se kterým se **dostavíte na český Úřad práce**, a to **do 7 dnů** ode dne, kdy jste přestali být k dispozici zahraničnímu pracovnímu úřadu.

Nadále však budete **podléhat právním předpisům státu posledního zaměstnání**, tedy toho, který Vám vyplácí dávky v nezaměstnanosti. **Výplata zahraničních dávek v nezaměstnanosti do ČR je časově omezena na 3 – 6 měsíců**, přesně bude tato doba uvedena **v dokumentu U2**. **Po jejím uplynutí o další nárok na dávky v nezaměstnanosti od tohoto státu přijdete**, ledaže byste se vrátili zpět a nadále si hledali práci na jeho území. Není potřeba kontaktovat českou zdravotní pojišťovnu, **za zdravotní pojištění je zodpovědný stát vyplácející dávky**.

Jste-li přeshraničním pracovníkem, tj. pokud jste si zachovali **během zaměstnání v jiném členském státě bydliště (centrum zájmu) v ČR**, můžete se evidovat jako uchazeč o zaměstnání na ÚP ČR a požádat o českou podporu v nezaměstnanosti. Jedná se o výjimečnou situaci, a proto nelze automaticky počítat s tím, že dávky v nezaměstnanosti budou přiznány – doporučujeme se proto raději o Vašich nárocích informovat ještě před návratem do ČR u českého ÚP ČR. **Před odjezdem do ČR** byste měli požádat zahraniční instituci o vystavení **formuláře U1**, který dokládá doby pojištění zohlednitelné při posuzování nároku na dávky v nezaměstnanosti a výši výdělku, ze kterého se česká podpora v nezaměstnanosti vypočte. **Tento formulář v ČR předložíte kontaktnímu pracovišti ÚP ČR**. Pendleři (osoby bydlící v ČR dojíždějící do zaměstnání v zahraničí nejméně jednou týdně) mohou podporu v nezaměstnanosti nárokovat a pobírat pouze ve státě jejich bydliště. Pokud nejste pendler, primárně byste měl nárokovat dávky v nezaměstnanosti ve státě posledního zaměstnání a buďto je pobírat a práci si hledat v tom daném státě, nebo si je nechat vyplácet po omezenou dobu do ČR a práci si hledat u českého ÚP. Po ukončení výplaty zahraničních dávek pak můžete mít nárok ještě na pokračování v pobírání české podpory v nezaměstnanosti. **Bližší podrobnosti Vám sdělí český ÚP**.

V případě návratu do ČR je nutné znovu obnovit pojistný vztah k jedné z českých **zdravotních pojišťoven**.

Bude však nutno doložit, že jste byli **po dobu odhlášení účastníkem systému sociálního zabezpečení jiného státu**, příp. pojištění jiným způsobem. Měli byste tedy **požádat zdravotní pojišťovnu, u které jste byli v zahraničí pojištěni, o vystavení formuláře E104 nebo S041** nebo jiného potvrzení, které dokládá Vaši účast v tamním systému sociálního zabezpečení.

Jestliže se Vám nepodaří tento formulář získat, můžete své zahraniční pojištění doložit i jiným způsobem, ze kterého bude patrné, že jste byli v daném členském státě v některém ze systémů sociálního zabezpečení (nemocenské, zdravotní, důchodové apod.) po celou dobu pojištění. Pojištění lze na území ČR obnovit až po ukončení předchozího pojištění v jiném členském státě.

Více informací k mezinárodním dávkám v nezaměstnanosti naleznete na:

<http://portal.mpsv.cz/eures/u1>

4.4.2 Nezaměstnané osoby odcházející do jiného členského státu hledat zaměstnání

Pokud jste **evidováni na ÚP ČR jako uchazeči o zaměstnání** a rádi byste využili možnosti hledat si pracovní uplatnění v jiných členských státech, máte při splnění stanovených podmínek nárok na výplatu české podpory v nezaměstnanosti i po dobu, po kterou si budete hledat práci v jiném členském státě. V takovém případě je nutné předem tuto možnost **konzultovat především s příslušným kontaktním pracovištěm ÚP**, které Vám sdělí další podrobnosti, a následně podle potřeby **informovat zdravotní pojišťovnu**, u níž jste Vy, případně Vaši rodinní příslušníci pojištěni.

4.5 Důchodci a jejich rodinní příslušníci

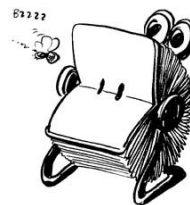
Ani důchodci nejsou vyloučeni z možnosti migrace do jiných členských států. Pokud se jako poživatelé důchodu resp. důchodů rozhodnete, že se přestěhujete do jiného členského státu, měli byste tuto skutečnost sdělit:

- a) **Zdravotní pojišťovně**, u níž jste v ČR pojištěni. Ta by Vám měla vystavit, v případě, že **pobíráte důchod pouze z ČR, formulář S1**, na jehož základě Vás výpomocně zaregistruje některá ze zdravotních pojišťoven v členském státě bydliště. Jako český důchodce pak budete mít nárok na plnou zdravotní péči jak v ČR, tak i ve státě bydliště.
- b) **Plátcí českého důchodu (zpravidla se jedná o ČSSZ)**. Osoby, které se na území České republiky obvykle nezdržují (tj. pobývají v cizině v kalendářním roce po dobu alespoň 270 dnů) mají povinnost tuto skutečnost ohlásit plátcí důchodu. Je třeba počítat s tím, že osobám žijícím v cizině se důchody vyplácí zpětně, a to na základě potvrzení o žití. V souvislosti s migrací do ciziny je možné požádat i o změnu způsobu výplaty Vašeho důchodu nebo účtu, na který je Vám důchod vyplácen.
- c) **Institucím ostatních členských států**, které Vám vyplácí důchod.
- d) **Kontaktnímu pracovišti ÚP**, pokud pobíráte některou z dávek poskytovaných tímto úřadem.

V případě, že teprve budete o český důchod žádat, a bydlíte v jiném členském státě, nemusíte podávat žádost v ČR. Kontaktujte instituci odpovědnou za oblast důchodů v členském státě, v němž bydlíte, a žádost můžete podat jejím prostřednictvím.

5 Dvoustranné smlouvy o sociálním zabezpečení

Stát	Datum podpisu	Vstup v platnost	Sbírka zákonů (Sbírka m. smluv)	Dávky v nemoci a mateřství		Důchody	Dávky při pracovních úrazech a nemocích z povolání		Dávky v nezaměstnanosti	Rodinné dávky	Pohřebné
				Zdravotní péče	Peněžité dávky		Zdravotní péče	Peněžité dávky			
Austrálie	16. 9. 2009	1. 7. 2011	58/2011			UR					
Bosna a Hercegovina	22. 5. 1957	1. 12. 1957	3/1958	UR	UR	UR	UR	UR		UR	UR
Černá Hora	17. 1. 2002	1. 12. 2002	130/2002	UR	UR	UR	UR	UR	UR	UR	UR
Chile	7. 12. 2000	1. 3. 2004	23/2004	UR ¹		UR					
Indie	8. 6. 2010	1. 9. 2014	45/2014			UR					
Izrael	16. 7. 2000	1. 7. 2002	73/2002	O ⁵	O	O	O ⁶	O		O	
Japonsko	21. 2. 2008	1. 6. 2009	42/2009			UR					
Jižní Korea	14. 12. 2007	1. 11. 2008	80/2008			UR					
Kanada	24. 5. 2001	1. 1. 2003	1/2003			UR					
Makedonie	7. 10. 2005	1. 1. 2007	2/2007	UR	UR	UR	UR	UR	UR	UR	
Moldavsko	29. 11. 2011	1. 10. 2012	85/2012			UR					
Québec	19. 2. 2002	1. 11. 2003	124/2003			UR					
Rusko	8. 12. 2011	1. 11. 2014			O	O		O		O	O
Srbsko	17. 1. 2002	1. 12. 2002	130/2002	UR	UR	UR	UR	UR	UR	UR	UR
Sýrie*	25. 3. 2010				UR	UR					
Turecko	2. 10. 2003	1. 1. 2005	135/2004	UR	UR	UR	UR	UR	UR	UR	UR
Ukrajina	4. 7. 2001	1. 4. 2003	29/2003		O	O		O	O	O	O
USA	7. 9. 2007	1. 1. 2009	85/2008			UR					
O	Smlouva se vztahuje pouze na občany ČR a druhého smluvního státu										
UR	Univerzální rozsah - Smlouva se vztahuje na všechny osoby, které podléhaly právním předpisům ČR a druhého smluvního státu										
*	Smlouva dosud nebyla ratifikována										

6 Praktické informace a kontakty

6.1 Kontaktní údaje na instituce sociálního zabezpečení v ČR

Pokud budete potřebovat podrobnější informace v jednotlivých oblastech sociálního zabezpečení, kontaktujte:

- **pro oblast určení příslušných právních předpisů (otázky spojené s určením toho, ve kterém státě je osoba pojištěna)**

Česká správa sociálního zabezpečení

Křížová 25

225 08 Praha 5

Určení příslušnosti dle koordinačních předpisů

<http://www.cssz.cz/cz/evropska-unie/urceni-statu-pojisteni/>

www.cssz.cz (sekce EU-Určení státu pojištění)

Kontakt:

Email: posta@cssz.cz

Call centrum: + 420 840 406 040

- **pro oblast zdravotního pojištění:**

Centrum mezistátních úhrad

Nám. W. Churchilla 2

113 59 Praha 3

www.cmu.cz

Kontakt:

Email: info@cmu.cz

Call centrum: +420 236 033 411

- **pro oblast nemocenského a dávek v mateřství:**

Česká správa sociálního zabezpečení

Křížová 25

225 08 Praha 5

<http://www.cssz.cz/cz/evropska-unie/kontakty/institute-statu-eu-a-ehp.htm>

www.cssz.cz

Kontakt:

Email: posta@cssz.cz

Call centrum: +420 840 406 040

▪ **pro oblast důchodů:**

Česká správa sociálního zabezpečení

Křížová 25

225 08 Praha 5

<http://www.cssz.cz/cz/evropska-unie/kontakty/institute-statu-eu-a-ehp.htm>
www.cssz.cz

Kontakt:

Email: posta@cssz.cz

Call centrum: +420 257 062 860

▪ **pro oblast dávek při pracovních úrazech a nemocech z povolání**

Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group

Centrum pojištění odpovědnosti za pracovní úrazy

Rašínova 4

602 00 Brno

www.koop.cz

Kontaktní osoba:

Mgr. Elena Klímová

Tel.: +420 545 556 772

Fax: +420 545 576 462

Email: eklimova@koop.cz

▪ **pro oblast dávek v nezaměstnanosti:**

Generální ředitelství ÚP ČR

Dobrovského 1278/25

170 00 Praha 7

<http://portal.mpsv.cz/upcr>

Kontakt:

Tel: +420 950 193 447

Email: posta@uradprace.cz

▪ **pro oblast rodinných dávek:**

Generální ředitelství ÚP ČR

Dobrovského 1278/25

170 00 Praha 7

<http://portal.mpsv.cz/upcr>

Kontakt:

Tel: +420 950 193 447; 950 193 264

Email: posta@uradprace.cz

6.2 SOLVIT

*SOLVIT tvoří síť center, která navzájem spolupracují při řešení problémů způsobených nesprávnou aplikací evropského práva ze strany správních orgánů. **SOLVIT centrum se nachází v každém členském státě a můžete se tak na něj obrátit se stížností i v českém jazyce.***

Účelem systému SOLVIT je řešit rychle a efektivně konkrétní problémy občanů a podnikatelů, které se týkají např. volného pohybu služeb a zboží, uznání profesní kvalifikace, ale i např. pobytových práv či urgencye přídavků na děti. Nabízí tak alternativu ke zdlouhavým a mnohdy nákladným soudním řízením. Na činnost národních SOLVIT center dohlíží Evropská komise, která případně poskytuje i pomoc při řešení složitějších případů.

Kontakt:

Pro korespondenci použijte následující poštovní adresu:

Ministerstvo průmyslu a obchodu
SOLVIT centrum pro Českou republiku
Na Františku 32
110 15 Praha 1

Kontakt: solvit@mpo.cz

tel.: +420 224 221 701

fax: +420 224 853 079

Více na <http://www.mpo.cz/cz/eu-a-vnitri-trh/solvit/>

6.3 EURES - Evropské služby zaměstnanosti

Základním úkolem sítě EURES je poskytovat služby užitečné pracovníkům, uchazečům a zájemcům o práci i zaměstnavatelům, respektive všem občanům, kteří mají zájem využívat svého práva volného pohybu osob. Poskytování všech služeb EURES občanům a zaměstnavatelům je umožněno dvěma základními cestami: na jedné straně to jsou databáze zveřejněné na *EURES - evropském portálu pracovní mobility*, na straně druhé to jsou informační a poradenské služby nabízené EURES poradci a kontaktními pracovníky EURES, působícími na krajských pobočkách ÚP v České republice.

Kontakty na jednotlivé EURES poradce naleznete na: <http://portal.mpsv.cz/eures/kontakty>.

6.4 Evropské formuláře

Formulář	Účel	Vydávající orgán a použití
A1 (dříve E 101, E 103)	Potvrzení o příslušnosti k právním předpisům. Potvrzuje, že podléháte právním předpisům sociálního zabezpečení určeného členského státu. Využijete ho například, když budete vysláni do zahraničí nebo pracujete v několika zemích současně.	Vydává instituce, která se v daném státě zabývá určením příslušnosti k právním předpisům.
S1 (dříve E 106, E 109 a E 121)	Stvrzuje nárok na zdravotní péči v případě, že jste pojištěni v jiné zemi, než kde bydlíte. Poslouží především přeshraničním pracovníkům, důchodcům, státním zaměstnancům a jimi vyživovaným osobám.	Vydává poskytovatel zdravotního pojištění. Formulář předložte zdravotní pojišťovně v zemi, kde máte bydliště.
S2 (dříve E 112)	Potvrzení nároku na plánovanou zdravotní péči v jiné členské zemi EU nebo ESVO. Mělo by s Vámi být nakládáno jako s obyvateli dané země. Může se stát, že část nákladů budete muset uhradit předem.	Vydává poskytovatel zdravotního pojištění. Formulář předložte zdravotní pojišťovně v zemi, kde Vám má být poskytnuta zdravotní péče.
S3	Potvrzení o nároku na zdravotní péči v zemi, kde jste byli zaměstnáni. Využijí ho bývalí přeshraniční pracovníci, kteří jsou v důchodu a nejsou již pojištěni v zemi, kde byli zaměstnáni.	Vydává poskytovatel zdravotního pojištění. Formulář předložte poskytovateli zdravotní péče v zemi, kde jste působili jako přeshraniční pracovník.
U1 (dříve E 301)	Potvrzení týkající se časových úseků, kdy osoba platila sociální pojištění, které budou brány v úvahu pro přiznání dávek v nezaměstnanosti.	Vydává služba zaměstnanosti či pracovní úřad v zemi či zemích, kde jste naposledy pracovali. Formulář předložte na pracovním úřadu či u jiné služby zaměstnanosti v zemi, ve které o dávky žádáte.
U2 (dříve E 303)	Povolení pro nepřetržité pobírání dávek v nezaměstnanosti během hledání práce v jiné zemi.	Vydává služba zaměstnanosti či pracovní úřad v zemi, kde jste přišli o práci. Formulář předložte na pracovním úřadě či u jiné služby zaměstnanosti v zemi, kde si hledáte práci.
U3	Okolnosti, které pravděpodobně ovlivní nárok na dávky v nezaměstnanosti. Informuje pracovní úřad nebo službu zaměstnanosti v zemi, která vyplácí dávky, o změně vaší situace, která by mohla vést k přehodnocení Vašeho nároku na dávky, popř. jejich výše.	Vydává služba zaměstnanosti země, kde si hledáte práci, na základě formuláře U2.
DA1 (dříve E 123)	Opravňuje Vás k využívání lékařské péče v jiné zemi EU v případech pracovního úrazu či nemoci z povolání.	Vydává poskytovatel zdravotního pojištění (v ČR Kooperativa pojišťovna a.s.). Formulář předložte zdravotní pojišťovně v zemi, kde pobýváte.
P1	Přehled rozhodnutí, která každá příslušná země EU, v níž jste zažádali o starobní, invalidní či pozůstalostní důchod, učinila ve věci vaší žádosti o důchod.	Vydává příslušný orgán důchodového zabezpečení, u něhož o důchod žádáte. Příslušný orgán vydá přehled rozhodnutí poté, co obdržel rozhodnutí ostatních úřadů, které se danou věcí zabývaly.

6.5 Užitečné odkazy

- Na stránkách Evropské komise v sekci **Zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování** naleznete užitečné informace z oblasti sociálního zabezpečení na evropské úrovni:

<http://ec.europa.eu/social/home.jsp?langId=cs>

- **Vaše práva v jednotlivých zemích** - v rámci webu Evropské komise naleznete přehled základních práv v oblasti sociálního zabezpečení v každém členském státě. Informace o národních systémech jsou k dispozici ve všech jazycích, tzn. i v českém jazyce.

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=cs&catId=858>

- **Veřejný adresář institucí sociálního zabezpečení** – zde můžete nalézt adresy na instituce sociálního zabezpečení ve všech členských státech.

http://ec.europa.eu/employment_social/social-security-directory/welcome.seam?cid=154655&langId=cs

- **Předpisy v oblasti koordinace sociálního zabezpečení** - Jaká máte práva, jestliže se pohybujete v rámci Evropské unie – Brožura Evropské komise o koordinaci sociálního zabezpečení

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=cs&pubId=486&type=2&furtherPublications=yes>

6.6 Evropské právní předpisy

Evropské právní předpisy, které souvisí s koordinací sociálního zabezpečení:

- [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 1231/2010 ze dne 24. listopadu 2010](#)
Rozšiřuje působnost nařízení (ES) č. 883/2004 a nařízení (ES) č. 987/2009 na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státní příslušnosti.
- [Nařízení Rady \(ES\) č. 859/2003 ze dne 14. května 2003,](#)
Nařízení, kterým se působnost nařízení (EHS) č. 1408/71 a nařízení (EHS) č. 574/72 rozšiřuje na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státní příslušnosti.
- [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie](#)
- [Směrnice Rady 2005/71/ES ze dne 12. října 2005 o zvláštním postupu pro přijímání státních příslušníků třetích zemí pro účely vědeckého výzkumu](#)
- [Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/98/EU](#)
ze dne 13. prosince 2011 o jednotném postupu vyřizování žádostí o jednotné povolení k pobytu na území členského státu pro státní příslušníky třetích zemí a o společném postupu práv pracovníků ze třetích zemí oprávněně pobývajících v některém členském státě.
- [Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/66/EU ze dne 15. května 2014 o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí na základě převedení v rámci společnosti](#)
- [Konsolidovaná verze Nařízení Rady \(EEC\) č. 1408/71 z 14. června 1971 o aplikaci soustav sociálního zabezpečení na osoby zaměstnané, samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství](#)
- [Konsolidovaná verze Nařízení Rady \(EEC\) č. 574/72 ze dne 21. března 1972 stanovující postup provádění Nařízení \(EEC\) č. 1408/71 o aplikaci soustav sociálního zabezpečení na osoby zaměstnané, samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující](#)

6.7 Územní působnost evropských koordinačních nařízení

Evropská koordinační nařízení se aplikují na území:

1) Členských států EU, kterými jsou:

Belgie, Bulharsko, Česká republika, Chorvatsko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Spojené království Velké Británie a Severního Irska, Švédsko

2) Následujících závislých, zámořských a autonomních teritorií:

- Gibraltar – Spojené království Velké Británie a Severního Irska
- Azorské ostrovy a Madeira – Portugalsko
- Francouzská Guyana, Reunion, St. Pierre-et-Miquelon, Guadeloupe a Martinik – Francie
- Baleárské ostrovy, Kanárské ostrovy, Ceuta a Melilla – Španělsko

3) Států, které nejsou členskými státy EU, ale náleží k evropskému hospodářskému prostoru:

Island, Lichtenštejnsko, Norsko

4) Švýcarska

Nařízení EU o koordinaci sociálního zabezpečení se neaplikují na územích:

- Grónsko a Faerské ostrovy – Dánsko,
- Normanské ostrovy (Jersey, Guernsey, Alderney, Sark, Herm, Jethou) a Ostrov Man – Spojené království Velké Británie a Severního Irska.